

En dynamisk frameanalys av policyskapande

Josefina Erikson

Abstract

Policyskapande sker i dynamiska processer där idéer och aktörer interagerar. I det forskningsfält som intresserar sig för hur policy skapas har flera viktiga bidrag gjorts, som uppmärksammar relationen mellan å ena sidan en frågas språkliga och idémässiga formulering och å andra sidan aktörernas handlande. Artikeln argumenterar för att en återstående utmaning är att analytiskt precisera angreppssätt som hjälper oss att fånga interaktioner i politiska processer; alltså hur aktörer både skapar och formulerar idéer men också påverkas av dem. Syftet med artikeln är att bidra till forskningen om hur politiska reformer skapas genom att utveckla ett ramverk för en dynamisk frameanalys. Frameanalysen har tidigare använts för att analysera innehåll och debatter i politiken men inte för att förstå politiska processer. En empirisk studie av svensk prostitutionspolicy kommer att användas för att visa på ramverkets fruktbarhet.

Introduktion

Prostitution är ett problem som ofta debatteras i politiska sammanhang. Om man tittar lite närmare på dessa debatter blir det tydligt att det råder stor oenighet om vad som egentligen är ”problemet” med själva prostitutionen; debatten handlar lika mycket om karaktären på själva problemet som vilka åtgärder som bör införas. Ett annat sätt att uttrycka saken är att det pågår en meningsstrid om hur prostitution bör förstås. Medan somliga ser prostitutionen som ett problem, är andra mer bekymrade över samhällets attityder till sexköp. Beroende på vilken uppfattning som dominerar, framstår vissa åtgärder och lösningar som relevanta medan andra inte ens blir aktuella.

Inom den forskning, som intresserar sig för hur politiska reformer blir till, har insikten om att varken problem eller lösningar är objektivt givna, ersatt den tidigare förhärskande förståelsen av att politik handlar om att hitta nya (rationella) lösningar på ”faktiska” problem (Bacchi, 1999; Rochefort & Cobb, 1994; Schön & Rein, 1994). En följd av detta är att allt fler forskare betonar vikten av

Josefina Erikson är verksam vid Statsvetenskapliga institutionen, Uppsala universitet.
E-post: josefina.erikson@statsvet.uu.se

att analysera *idéer* som en viktig komponent i politiska processer. För att bättre förstå varför vissa lösningar och åtgärder väljs framför andra blir olika typer av idéanalyser betydelsefulla. I korthet syftar dessa studier till att uppmärksamma att policyproblem kan formuleras på olika sätt; därigenom tillskrivs ett visst fenomen olika karaktäristika och egenskaper. De idéer som uttrycks blir i sin tur avgörande för frågans vidare behandling, både när det gäller lösningar och hur jurisdiktionsgränser skall dras.

De enskilda aktörerna är självfallet också centrala för hur politiska reformer blir till; det är de som det till syvende og sist formuleras – och konstrueras – policyproblemen. Relationen mellan de idéer som uttrycks och de politiska aktörer som är involverade i en beslutsprocess brukar i den konstruktivistiska forskningstraditionen förstås som dynamisk eller dualistisk (Hacking 1999; Bacchi 2000; Hay 2002, 2006; Mehta 2011). Detta innebär å ena sidan att politiska frågor formuleras av aktörer men att aktörerna själva, å andra sidan, också påverkas av – och måste förhålla sig till – de olika tankemönster som skapas.

Flera viktiga forskningsbidrag har redan gjorts när det gäller relationen mellan idéer och aktörer i politiska processer.¹ En återstående utmaning är dock att analytiskt precisera vilka angreppssätt som hjälper oss att fånga den dynamiska relationen mellan idéer och aktörer i politiska processer, dvs hur aktörer både skapar och formulerar idéer men samtidigt influeras av dem (Mehta 2011; se Erikson 2015 för en mer utvecklad diskussion om detta).

Syftet med den här artikeln är att bidra till forskningen om hur politiska reformer skapas genom att presentera ett analytiskt ramverk som kan fånga den här dynamiska relationen mellan idéer och aktörer. Frameanalys har tidigare använts för att analysera innehåll och debatter i politiken men inte för att förstå politiska processer.² En processtudie av svensk prostitutionspolicy exemplifierar hur ett sådant perspektiv kan användas för att undersöka tillkomsten av den svenska sexköpslagen.

Frameanalys – ett analytiskt perspektiv att utveckla

Frameanalys är ett analytiskt angreppssätt med rötterna i den konstruktivistiska traditionen. Den lägger både stor tonvikt vid hur frågor formuleras och i vilken omfattning aktörerna är delaktiga i dessa idéskapande processer. Perspektivet har använts inom en rad områden, så som kommunikationsforskning (t.ex. Scheufele 1999; Entman 1993; De Vreese 2012), kognitiv psykologi (t.ex. Kuhnberger 1998; Levin et al 1998), studier av sociala rörelser (t.ex. Benford &

1 T.ex. Sabatier 1988; Stone 1989; Baumgartner and Jones 1991; Hall 1993; Schneider and Ingram 1993; Schön and Rein 1994; Hajer 1995; Blyth 1997; Bacchi 1999; Yanow 2000; Fischer 2003; Kingdon 2003; Verloo and Lombardo 2007; Jones and McBeth 2010.

2 Artikeln bygger på och vidareutvecklar tankegångar i Erikson, 2011. Se även Erikson, 2012 och 2015. Se även Erikson 2017 för en vidareutveckling utifrån ett institutionellt perspektiv.

Snow 2000; Gamson 1998; Morris & Mueller 1992; Snow and Benford 1992), statsvetenskap (t.ex. Drake and Donohue 1996; Mintz & Redd 2003), genusforskning (t.ex. Verloo 2007; Verloo, Lombardo, & Meier 2009) och policyanalys (t.ex. Schön and Rein 1994, Stone 1989; van Hulst & Yanow 2014). Fokus har framförallt legat på hur frågor inramas i olika debatter och hur aktörer i strategiskt syfte kan välja en viss formulering framför en annan, men också för att förstå effekterna av olika sätt att rama in politiken. I policyforskningen, alltså den forskning som intresserar sig för hur politiska reformer kommer till, har perspektivet visat sig fruktbart för att granska innehållet i den politiska diskursen och för att öka kunskapen om roten till politiska kontroverser, t.ex. genom att uppmärksamma underliggande idékonflikter (Rein & Schön, 1996; Schön & Rein, 1994; Verloo & Lombardo, 2007; Verloo, Lombardo, & Meier, 2009).

Hittills har frameanalys emellertid inte använts för att analysera själva policyskapandet eller för att förklara tillkomsten av en ny policy. I andra empiriska sammanhang har perspektivet dock applicerats på processer för att förstå både aktörernas delaktighet i att rama in ett samhällsproblem och de effekter och konsekvenser, som dessa inramningar ger upphov till. Särskilt framgångsrika har Snow och Benford varit i att använda frameanalys för att studera engagemanget i sociala rörelser; de har visat hur inramningen av en fråga får betydelse för vilka rörelser som lyckas mobilisera ett stort stöd. De har även funderat över vilka inramningar som har störst möjlighet att bli lyckosamma och därmed leda till att en fråga får genomslag (Benford, R. D. & Snow, D.A. 2000; Snow, D. A. & Benford, R. D. 1988; 1992).

Jag menar att frameanalys utgör en fruktbar utgångspunkt för att skapa ett analytiskt ramverk, som fångar dynamiken mellan idéer och aktörer i tillkomsten av politiska reformer; men erbjuder frameanalysen verktyg för att analysera policydiskursen, samtidigt som aktörernas (strategiska) roll uppmärksammas. Jag kommer att ta avstamp i den frameanalys som redan är etablerad för att sedan utveckla den genom att bredda och ytterligare konkretisera dess tillämpning (se även Erikson 2017 för en vidareutveckling utifrån ett feministiskt institutionellt perspektiv).

En dynamisk frameanalys

Den dynamiska frameanalysen består av tre komponenter som syftar till att fånga, 1) De olika idéer om en viss politisk fråga som uttrycks i en politisk process, 2) Hur dessa idéer inverkar på aktörernas handlingsutrymme, samt 3) Hur aktörer strategiskt kan manipulera förståelsen diskursivt av en viss fråga. Jag menar att dessa tre komponenter tillsammans fångar idéers (potentiella) inverkan på aktörers handlingsutrymme samtidigt som det fångar aktörernas delaktighet i att skapa mening; av det skälet kallar jag ramverket för dynamiskt. Idéer i det här sammanhanget åsyftar vad som ibland kallas policyidéer, alltså

utsagor i en viss sakfråga som tillskriver fenomenet vissa karaktäristika och egenskaper samt explicit eller implicit beskriver vad som bör göras i frågan, kort sagt problemrepresentationer och lösningsförslag.

1. ATT ANALYSERA IDÉER I POLICY

Den metodologiska utgångspunkten är att idéer är en central del av politiken, inte bara därför att politik handlar om att driva igenom just olika idéer, utan för att politik också handlar om att formulera idéer. Dessutom får idéer konsekvenser för aktörers handlande. En analys av idéer i policyskapande bör därför inte stanna vid en rent deskriptiv innehållsanalys av alla uppfattningar som uttrycks i en debatt, utan ta steget vidare och fokusera på de idéer som blivit föremål för meningsskiljaktigheter (Schön & Rein, 1994). Ett första steg i en frameanalys anpassad för politiska reformprocesser blir därför att analysera den eller de olika inramningar av en viss fråga som uttrycks i den politiska debatten, både muntligen och skriftligen, samt att lyfta fram eventuella skiljelinjer.

Med utgångspunkt i tidigare forskning kan inramningar i policydebatter analyseras i termer av dess *problembeskrivning* och *lösningsförslag* (Bacchi, 1999; Benford & Snow, 2000; Schön & Rein, 1994; Verloo & Lombardo, 2007). Det vill säga, hur är problemet uppställt och vilken är den föreslagna lösningen? Svaret blir avgörande för frågans vidare behandling, dess jurisdiktion och för aktörernas politiska handlingsutrymme. Analysen av problembeskrivningen kan ytterligare fördjupas genom att lägga till Deborah Stones resonemang om *causal stories* eller orsaksberättelser. Valet av tillkomsthistoria blir ofta direkt avgörande för vilka lösningar som blir aktuella (Stone, 1989), eftersom den handlar om hur orsaker till ett problems uppkomst och utbredning beskrivs. En viktig del i en orsaksberättelse är också hur ansvar och skuld fördelas samt om handlingen ses som avsiktlig eller oavsiktlig (Stone, 1989, 282ff).

För att ta frameanalysen ytterligare ett steg och göra den tillämpbar på en politisk reformprocess, där förändring över tid står i fokus, menar jag att det krävs en vidareutveckling av befintliga perspektiv. En ny uppsättning analysverktyg som kan fånga idéförändringar över tid genom att skilja mellan hur inflytelserika olika inramningar är vid olika tidpunkter behövs. Att göra detta är även viktigt för att förstå effekter och konsekvenser av olika sätt att beskriva verkligheten, inte minst för aktörerna själva. Det är ju rimligen så att aktörerna inte påverkas lika mycket av alla inramningar som uttrycks i ett meningsutbyte; de ramar som har en stark ställning påverkar aktörerna mer än de som har en mer marginaliserad position. Jag föreslår att inramningars grad av institutionalisering kan användas som ett sådant mått på styrka.

Att analysera inramningars grad av institutionalisering

Policyforskare ser ofta tillkomsten av nya reformer som ett uttryck för institutionalisering. Ett visst förhållningsätt till en fråga får därigenom en normerande

status och skrivs in i lag. Den process i vilken en inramning av en fråga går från att vara en förståelse, en tolkning bland många, till att bli den dominerande och förhärskande, kan i samma anda också förstås som en institutionaliseringsprocess (jfr Hajer, 1995, 2003; Schneider & Sidney, 2009).

Rein och Schön skiljer mellan tre typer av inramningar med avseende på hur specificerade de är (Schön & Rein, 1994, 33). *Policyramen*, som är den mest specifika, används för att beteckna den inramning som en aktör använder för att konstruera ett problem i policyprocessen. Den *institutionella ramen* är mer allmänt hållen och ur denna kan enskilda aktörer utmejsla sina förståelser. Ofta är institutionella ramar mer diffusa och mindre precisa än policyramar. De mest generella ramarna ges namnet *metakulturella ramar*, vilka uttrycker breda kulturella föreställningar om samhället och ligger till grund för de andra två typerna av ramar (Schön & Rein, 1994, 33). Rein och Schöns tredelning baseras på ramarnas inbördes hierarki, utifrån ett institutionellt eller organisatorisk perspektiv i det avseendet att de har olika mycket inflytande, men också att de mer generella ramarna tros vara normerande för inramningar på lägre nivå. Samtidigt innefattar tredelningen ramarnas diskursiva generalitet; alltså hur generella eller specifika idéer som de uttrycker. Policyramen antas exempelvis i regel vara mer preciserad än den metakulturella ramen. Samma dubbelhet finns i Snow och Benfords tredelning (Snow, D. A. & Benford, R. D. 1992, 138).

Jag föreslår att det analytiskt är mer fruktbart att göra en distinktion mellan å ena sidan en inramnings diskursiva generalitetsgrad, alltså hur konkreta och preciserade idéer om problem och lösning som den uttrycker, och å andra sidan den institutionella dimensionen, som fångar huruvida en ram har institutionaliserats, blivit normerande eller om den bara uttrycks av enskilda aktörer. Den diskursiva aspekten fångas genom den första uppsättningen analysverktyg som redan presenterats, i form av den deskriptiva analysen av olika inramningars problem och lösningsförslag. Den institutionella aspekten kommer här att utvecklas och operationaliseras i termer av fyra steg.

Institutionaliseringsprocessens fyra steg

I formella politiska beslutsprocesser, där det högsta målet är att etablera en inramning i form av lagstiftning, kan en institutionaliseringsprocess beskrivas som bestående av ett antal kritiska moment, där varje steg innebär att inramningen fått ytterligare inflytande. Notera att stegen syftar till att beskriva hur en viss förståelse gradvis får ökat inflytande i debatten men också att policyförändring oberoende av dessa steg kan ske abrupt eller inkrementellt. Det *första* kritiska steget är att en viss inramning kommer upp på den politiska dagordningen och diskuteras på den politiska arenan, exempelvis genom att en ny uppfattning av prostitution börjar diskuteras i ett utskott, en kommitté eller i kammaren. Det *andra* steget är att den nya förståelsen förs fram från flera håll i policyprocessen samtidigt. Det finns en koalition av aktörer eller

nyckelpersoner som stöder ramen. *Tredje* steget handlar om att få officiellt erkännande i riksdags- och regeringsdokument, exempelvis i utskottsbetänkanden och utredningsdirektiv, och det *fjärde* innebär att få genomslag i lagstiftning eller annan beslutad policy. Modellen är ett försök att fånga det faktum att formell institutionalisering legitimerar inramningar i olika hög grad och därigenom påverkas aktörernas handlingsutrymme. Det finns också ett mått av stigberoende i den meningen att utvecklingen är beroende av tidiga händelser och därför blir självförstärkande. För varje steg i institutionaliseringsprocessen som en inramning når, ökar chansen för att den ska få inverkan i lagstiftning och policy. Många inramningar når det första steget och ganska många det andra, men det är svårt att nå så långt som till det tredje steget.³ Den formella institutionaliseringsprocessen så som jag har operationaliserat den här, erbjuder inte bara ett analytiskt verktyg för att fånga styrkerelationen mellan olika inramningar över tid och rum, utan även ett instrument så att forskaren ska kunna analysera hur en viss förståelse påverkar aktörernas förhållningssätt och agerande i frågan. Detta kommer att utvecklas nedan under det avsnitt som handlar om idéers hindrande och möjliggörande funktioner.

I nästa avsnitt följer några konkreta exempel på hur den första komponenten i ramverket kan appliceras på ett empiriskt fall.

Inramningen av svensk prostitutionspolicy – ett illustrativt fall

Sverige införde år 1998 en ny prostitutionslagstiftning som vid tidpunkten var unik, eftersom den förbjöd köp av sexuella tjänster men inte kriminaliserade de prostituerade, alltså försäljningen av sexuella tjänster. På 1970-talet avfärdades sådana kriminaliseringskrav som orealistiska och oseriösa av den svenska riksdagen men två årtionden senare fick samma krav stöd från en majoritet av riksdagsledamöterna. Hur var detta möjligt? För att analysera och förklara den process som föregick den nya lagstiftningen har jag använt en dynamisk frameanalys såsom den beskrivits ovan (se även Erikson, 2011, 2012, 2015). Studien tar sin början på 1970-talet då prostitutionsfrågan kom upp på den parlamentariska agendan. Det första steget i analysen handlar om att undersöka vilka konkurrerande förståelser av prostitution som uttrycktes vid den här tidpunkten genom att beskriva de olika uppfattningarna i exempelvis motioner, debatter, rapporter, utskottsbetänkande och propositioner. De olika synsättens problembeskrivning, orsaksberättelser och lösningsförslag analyseras och därigenom kan ett antal olika inramningar utmejslas, i det här fallet tre: *en socialpolitisk ram*, där prostitution beskrivs som ett utslag av fattigdom där utsatta kvinnor (och i viss mån män) tvingas prostituera sig. Lösningen

3 Det finns också en mer informell dimension av institutionalisering som är sammanlänkad med den formella institutionaliseringsprocessen beskriven ovan. Den informella dimensionen handlar om att inramningar institutionaliseras i praktiker, normer och föreställningar utan att kodifieras. Den informella dimensionen är emellertid svårare att konkretisera analytiskt.

är sociala stödåtgärder; *en kriminalpolitisk*, där prostitution beskrivs som ett straffrättsligt problem, vars orsak står att finna i ett ojämställt samhälle där män och kvinnor har olika förutsättningar. Lösningen är kriminalisering av prostitutionen; samt slutligen *en normaliseringsram*, där prostitution inte ses som ett problem utan som en nödvändighet i samhället. Lösningar bör därför riktas mot de problem som omgärdar prostitutionsverksamheten och inte mot fenomenet i sig, exempelvis kan statligt reglerade bordeller vara ett sätt att kontrollera och strama upp verksamheten. Meningsstriden om prostitutionsfrågan har under hela tidsperioden stått mellan dessa tre inramningar, låt vara att de uppträtt i lite olika tappningar.

Nästa steg i analysen är att undersöka idéförändringar genom att studera hur inflytelserika dessa inramningar har varit och hur de förhåller sig till varandra. Detta sker genom att applicera den andra uppsättningen analysverktyg, de som handlar om de fyra institutionaliseringsstegen. En genomgång av riksdagstryck och debatter visar att ramarnas inflytande har skiftat och varierat över tid. På 1970- talet var den *socialpolitiska inramningen* institutionaliserad i lagstiftning (steg 4); den sociala inramningen genomsyras också offentliga utredningar, utskottsbetänkanden och de flesta officiella dokument. Vid den här tidpunkten återfinns den *kriminalpolitiska inramningen* framförallt utanför riksdagen, i de politiska argument som förs fram av diverse kvinnoorganisationer. Den har vid den här tidpunkten alltså inte ens nått steg ett i institutionaliseringsprocessen. *Normaliseringsramen* hade nått den politiska dagordningen (steg 1), men den uttrycktes framförallt i motioner från en enskild riksdagsledamot.

Så småningom förändrades dock relationen mellan de olika synsätten i prostitutionsfrågan. Den kriminalpolitiska ramen avancerade successivt medan den socialpolitiska inramningen blev alltmer ifrågasatt. Vid mitten av 1980-talet fanns en koalition av aktörer från olika partier som gav uttryck för en kriminalpolitisk inramning av prostitutionen (steg 2). I början av 1990- talet fick den kriminalpolitiska ramen ytterligare uppsving genom erkännande och stöd i regeringens utredningsdirektiv och i utredningsrapporter; därmed nådde den det tredje steget i institutionaliseringsprocessen. I och med detta var en avgörande punkt i policyprocessen nådd, eftersom den kriminalpolitiska inramningen då sågs som ett legitimt alternativ till den befintliga lagstiftningens socialpolitiska inriktning. Till följd av en rad kritiska händelser skiftade maktförhållandena mellan de olika perspektiven och en ny prostitutionslagstiftning kunde drivas igenom år 1998. Köp av sexuella tjänster kriminaliserades.

Så här långt har ramverket visat vilka idéer som stod på spel i policyprocessen men också att det fanns meningsskiljaktigheter i hur prostitutionsfrågan skulle förstås, både rörande problemets art, orsak och lösning. För att fullt ut förstå den här policyprocessen så behövs emellertid också en analys av hur dessa idéer har inverkat på aktörerna handlingsutrymme och hur de har agerat.

Nästa komponent i ramverket behandlar därför frågan om idéers hindrande och möjliggörande funktioner.

2. ATT ANALYSERA IDÉER SOM HINDRANDE OCH MÖJLIGGÖRANDE

Nedan identifieras två centrala mekanismer för hur idéer inverkar på aktörernas handlingsutrymme. Mekanismer förstås här som den länk som beskriver och preciserar *hur* ett orsakssamband eller en effekt på en mer övergripande nivå verkar (Mayntz, 2004). I det här fallet handlar det om att precisera idéers konstituerande funktion, dvs. hur idéer fungerar hindrande och möjliggörande för aktörers handlande i policyskapande processer. De mekanismer som är aktuella här är 1) institutionalisering och 2) föreskrivning av jurisdiktion över en fråga.

a) Institutionalisering

Inramningars institutionalisering och inbördes styrkerelation över tid och rum har redan berörts i föregående avsnitt. Att slå fast att en viss ram är dominerande säger emellertid ingenting om *hur* inramningen påverkar aktörerna. Ändå utgör en sådan analys första stegen för att förstå inramningars hindrande och möjliggörande funktioner. Aktörer måste nämligen förhålla sig till den gällande tankefiguren på något sätt; antingen följer de den eller också ifrågasätter de dess trovärdighet och väljer att driva en annan linje. Ju högre steg en inramning når i institutionaliseringsprocessen desto mer legitim blir den, vilket återverkar på samtliga aktörers handlingsutrymme. En inramning som endast uttrycks av en enskild aktör får däremot begränsade effekter. Den kvalitativa funktionen av en viss ram är emellertid kontextberoende och varje inramning fungerar på olika sätt beroende av dess innehåll vilket gör att det är svårt att på förhand säga hur en viss ram inverkar på aktörernas handlande, alltså vilken typ av beteende som den främjar eller hämmar.

Vid sidan om den formella institutionaliseringsprocessen, kan idéer även institutionaliseras i informell mening genom att de blir det dominerande sättet att uppfatta en viss fråga (Hay, 2006; Schmidt, 2008). Den informella dimensionen är svårfångad, men en indikator på när en idé informellt sett har institutionaliserats, är när aktörer upprepade gånger i policydebatten relaterar sina inlägg till en viss inramning utan att det skett några formella förändringar. Detta kan ske oavsett om aktörerna förhåller sig positivt eller negativt till inramningen; det som är betydelsefullt är att de genom att uttryckligen förhålla sig till den erkänner dess betydelse. Ett sådant exempel är, när de svenska riksdagsledamöterna, trots att inga formella förändringar hade gjorts i lagstiftningen eller policy, började uppfatta prostitutionen som ett *problem i sig*. Formellt sett hade ingenting förändrats men vid mitten av 1980-talet var det inte längre socialt accepterat att bedöma prostitutionsfrågan som oproblematiserad, som i normaliseringsramen. En övergripande *problemuppfattning* institutionaliserades

informellt och detta märktes genom att även motståndarna till kriminaliseringsidén anpassade sitt handlande efter den nya inramningen. Ingen ifrågasatte längre att prostitution var ett problem i sig. I intervjuer uppger aktörerna att motståndet till kriminalisering var massivt men subtilt. "Ingen stod på barrikaderna och kämpade för mäns rätt att gå till prostituerade" (Erikson, 2011, 139). Trots att det troligtvis fanns de som inte såg prostitution som ett problem så formulerades motståndet istället i termer av att kriminalisering inte var en effektiv lösning på problemet.

b) Jurisdiktion

Den andra mekanismen handlar om jurisdiktion. Jurisdiktionen avgör *vem* som har rätt att fatta beslut om *vad* och är en viktig förutsättning för en frågas politiska öde: "some items are ignored because they are 'defined away' by the drawing of jurisdictional boundaries" (Kingdon, 2003, 155). Att frågor om jurisdiktion är betydelsefulla inom politiken och i studiet av politik är väl uppmärksammat inom policyforskningen (R. F. Baumgartner & Jones, 1991, 2002, 2006, 2012). Växelverkan mellan jurisdiktion, idéer och aktörer är emellertid en aspekt där dynamisk frameanalys kan bidra med fördjupad kunskap: det sker genom att mer explicit analysera jurisdiktionsfrågans förhållande till själva meningsskapandet i policyprocessen.

Jurisdiktion är kopplad till den institutionella kontexten, som i detta fall avser enheter och organ i den offentliga sfären; kopplingen sker formellt genom att någon bestämmer var beslut i ett visst ämnesområde ska fattas och vilka som ska hantera frågan. Det kan exempelvis handla om utskott i riksdagen, departement eller myndigheter. Samtidigt handlar jurisdiktion om idéer på så vis att jurisdiktionen över en fråga avgörs utifrån hur frågan formuleras. En fråga som formuleras som ett socialt problem blir en uppgift för socialdepartementet men om samma fråga istället formuleras som en utbildningsfråga kan det bli utbildningsdepartementet som får den på sitt bord. Poängen är att jurisdiktionstillhörigheten är föränderlig och tydligt relaterad till hur frågor formuleras. Jurisdiktionen utgör därför en länk mellan inramningarna och den institutionella arenan (jfr R. F. Baumgartner et al., 2006).

Jurisdiktionstillhörighet får två viktiga konsekvenser för aktörerna. För det första är jurisdiktionen central därför att den är direkt kopplad till aktörernas handlingsutrymme på så vis, att aktörer på den politiska arenan har svårt att agera i frågor som ligger utanför jurisdiktionen för den enhet eller organ där de verkar. Förändrad jurisdiktion över en fråga innebär att en annan grupp av aktörer får möjlighet att engagera sig i den frågan. För det andra finns det strategiska möjligheter för aktörer att formulera en fråga som tillhörande en viss jurisdiktion snarare än en annan. Av dessa skäl menar jag att jurisdiktionsdiskussioner och -förändringar bör uppmärksammas som en del av policyprocessen.

I prostitutionsfrågan fick jurisdiktionen stor betydelse för varför kriminaliseringsramen fick officiellt genomslag, något som i sig var en förutsättning för den kommande lagstiftningen. Prostitution är en fråga där socialutskottets och justitieutskottets jurisdiktioner överlappar. Det samma kan sägas om relationen mellan socialdepartementet och justitiedepartementet. Traditionellt sett har frågan framförallt behandlats i socialutskottet eftersom prostitution har betraktats i huvudsak som ett socialt problem. År 1992 ställdes frågan på sin spets, socialutskottet och justitieutskottet hade behandlat motioner om prostitution och kommit till olika slutsatser i prostitutionsfrågan. Socialutskottet avslog behovet av en statlig prostitutionsutredning utifrån en social förståelse av prostitutionsfrågan. Det fanns inget behov av någon utredning eftersom frågan hanterades så som den borde hanteras; som ett socialt problem. Justitieutskottet däremot gjorde en annan bedömning och framhöll att det fanns ett behov av att utreda kriminalisering av prostitution som en möjlig ny åtgärd. Deras ställningstagande ramade in prostitutionsfrågan utifrån en kriminalpolitisk ram. Frågan handlade i hög grad om vilket utskott som ägde frågan. Justitieutskottet hade en stark och handlingskraftig ordförande, som lyckades driva igenom den kriminalpolitiska inramningen i justitieutskottet men även lyckades med att få Socialutskottet att backa, och därmed utstå pinsamheten att tvingas dra tillbaka sitt betänkande i kammaren. Händelsen bör betraktas som ett avgörande bakslag för socialutskottet – och därmed också för den socialpolitiska inramningen av prostitutionsfrågan i Sverige. Det var samtidigt av avgörande betydelse för den kriminalpolitiska ramen. Som en direkt konsekvens tillsattes en statlig prostitutionsutredning med direktiv att analysera kriminalisering som en möjlig åtgärd. Förändringen av jurisdiktion var också betydelsefull för frågans vidare behandling. Nya aktörer som var mer positiva till kriminaliseringsramen fick därmed inflytande över frågan; dessutom innebar skiftet att strafflagstiftning blev ett reellt alternativ eftersom Justitiedepartementet, som har strafflagstiftning inom sin jurisdiktion, är regeringens mot-svarighet till justitieutskottet (Erikson, 2011, 2012).

Den nya jurisdiktionen blev möjlig genom den kriminalpolitiska inramningen. Samtidigt fick jurisdiktionsskiftet betydelse för aktörernas handlingsutrymme, helt enkelt genom att föreskriva vilka som har rätt att driva och uttala sig i frågan. Skiftet fungerade hindrande för aktörerna i socialutskottet och möjliggörande för aktörerna i justitieutskottet.

För att fullt ut förstå hur policy skapas så behövs även en mer ingående analys av aktörernas handlande. Den sista komponenten i ramverket hanterar aktörerna.

3. ATT ANALYSERA AKTÖRERNAS ROLL I POLICYSKAPANDE

Inramningar är ständigt närvarande i policyskapandet och är betydelsefulla för det politiska handlandet eftersom aktörer agerar på basis av hur de uppfattar sin

omvärld. Här åsyftas policyaktörer, alltså människor som på något sätt är involverade i debatten om eller i hanteringen av en politisk fråga. Det kan potentiellt vara aktörer både utanför och i parlamentet. Dessa aktörer kan använda inramningar i strategiskt syfte för att försöka uppnå ett visst mål. Detta brukar kallas *strategisk framing* vilket är ett välkänt fenomen i policyforskningen.

Mindre diskuterat är det faktum att strategisk inramning kan få oavsiktliga konsekvenser som ligger utom aktörernas kontroll. När en fråga inramas på ett nytt sätt, skapas en ny förståelse av frågan och förståelsen kan sedan omtolkas av andra aktörer eller institutionaliseras. Strategisk inramning kan inte tas tillbaka när den har uppfyllt sitt omedelbara syfte eftersom idéer lever sitt eget liv. Inramningar kan även få direkta effekter för den aktör som uttryckt dem genom att låsa aktören vid en viss identitet eller en viss handlingslinje (Björnehed, 2012).

Tre inramningsstrategier inkluderas i mitt ramverk: kopplad inramning, utvidgad inramning och jurisdiktionsinramning, samt två möjliga, men oförutsedda konsekvenser: risktagande och begränsningar.

Tre inramningsstrategier

Snow och Benford nämner fler olika inramningsstrategier som aktörer kan använda sig av för att vinna stöd för sina policyförslag (Benford & Snow, 2000). Dessa återkommer i lite olika tappning inom framing-litteraturen (jfr Verloo & Lombardo, 2007). Den första strategin handlar om att föra samman två ideologiskt närbesläktade fenomen som inte har kopplas ihop tidigare (*frame bridging*). Den andra går ut på att helt förändra förståelsen av frågan, genom att omformulera den (*frame transformation*). Den tredje strategin försöker förtydliga och fräscha upp formuleringen av en fråga (*frame amplification*). Den fjärde och sista strategin innebär att man försöker utvidga ramen och hänga på fler aspekter eller värderingar, för att på så vis få mer stöd av potentiella anhängare (*frame extension*) (David A. Snow, E. Burke Rochford, Worden, & Benford, 1986, 467ff). Strategierna är delvis överlappande och kan vara svåra att särskilja empiriskt. Jag kommer därför endast att utnyttja två av strategierna. Dessutom lägger jag till en tredje, jurisdiktionsinramning.

Kopplad inramning betyder att nya formuleringar läggs till den befintliga ramen, som i övrigt förblir oförändrad. Detta innebär att en ny idé eller aspekt som inte tidigare inkluderas i inramningen hakas på och därigenom tillförs frågan en ny dimension. *Kopplad inramning* användes när AIDS-frågan fogades till den dominerande kriminalpolitiska inramningen för att ge ytterligare tyngd åt föreställningen att prostitution i sig är ett problem och samtidigt trycka på behovet av en ny åtgärd mot prostitution i form av kriminalisering. Den ursprungliga kriminalpolitiska inramningen förblev den samma men en ny aspekt lades till.

Utvidgad inramning är en strategi för att göra en inramning mer rymlig och inkluderande och samtidigt mindre preciserad för att kunna rymma flera olika,

mer detaljerade inramningar. Ett exempel på en utvidgad inramning var när ledamöterna i justitieutskottet kunde enas i en bred koalition genom att skapa en utvidgad kriminaliseringsram där olika typer av inramningar rymdes, som alla delade synen på prostitution som ett problem av straffrättslig karaktär och dessutom såg någon form av kriminalisering som en lösning. De skiftande uppfattningarna om orsaken till problemet och ifall bara köparen eller köpare och säljare borde kriminaliseras, doldes genom att de inblandade enades om innehållet i den nya, utvidgade ramen. På så sätt kunde de driva frågan framåt och få till stånd en utredning som låg i linje med den breda kriminaliseringsramen (Erikson, 2011). Detta fick emellertid konsekvenser som vi ska återkomma till.

Jurisdiktionsinramning hänger ihop med den växelverkan mellan jurisdiktionen och inramningar som redan har berörts ovan. De strategiska möjligheter som den här relationen erbjuder återstår dock att utveckla. I policyskapandet har aktörerna tillgång till en rad olika arenor, både inom de formella beslutsfattande institutionerna och utanför dessa (R. F. Baumgartner & Jones, 1991). Ovan har fastslagits att jurisdiktionen är betydelsefull både för vilka aktörer som kan engagera sig i en viss fråga och för vilken typ av åtgärder som kan vara aktuell. Det är exempelvis bara justitiedepartementet som kan utforma straffrättslig lagstiftning. Varje land skiljer sig åt i hur det politiska systemet är uppbyggt men det som alla system har gemensamt är att de rymmer ett antal olika arenor och att jurisdiktionsgränser överlappar och är föränderliga. Dessa karaktäristika är betydelsefulla för aktörernas möjligheter till strategiskt handlande. Oberoende av om aktörer handlar strategiskt eller inte, är en frågas inramning alltid kopplad till frågan om jurisdiktionen. Aktörerna kan använda sig av den här relationen i ett rent strategiskt syfte. Baumgartner och Jones har myntat begreppet "venue shopping" för att beskriva det fenomen som uppstår, när aktörer söker en passande arena för sitt policyförslag (R. F. Baumgartner et al., 2006, 968). Den bärande tanken i "venue shopping" är att jurisdiktion är en aspekt som kan användas strategiskt i politiskt handlande. Baumgartner och Jones fokuserar emellertid inte på inramningsstrategier vars direkta syfte är att förändra jurisdiktionen över en fråga. Jag kallar strategier vars syfte är att förändra jurisdiktionen över en fråga för *jurisdiktionsinramning*.

Ett byte av arena förändrar alltså regler, påverkar vilka aktörer som deltar och ändrar maktrelationer. Genom att förändra jurisdiktionen över en fråga förändras därmed förutsättningarna för en frågas framtida behandling och möjligheten att driva igenom policyförändring.

Två oförutsedda konsekvenser av inramningsstrategier

Två typer av oförutsedda konsekvenser kommer lyftas fram i min version av den dynamiska frameanalysen: risktagande och begränsningar. Jag menar att dessa två är av särskild betydelse och vanligt förekommande empiriskt. Jag utsluter emellertid inte att det kan uppstå fler effekter.

Som diskuterats ovan kan aktörer använda inramningar i strategiskt syfte, t.ex. för att vinna ökat gehör för sina åtgärdsförslag. Även om deras strategi är lyckosam får emellertid en sådan strategi ibland konsekvenser utöver den avsedda. Att koppla nya aspekter till en ram, eller utvidga den, innebär ett visst mått av *risktagande* och det medför dessutom *begränsningar* av den ursprungliga ramen.

Risktagande åsyftar sannolikheten för att oförutsedda och oönskade konsekvenser av strategisk inramning kan uppstå, t.ex. genom att nya, och ovälkomna aspekter kopplas till en inramning och en ny och mindre acceptabel förståelse av frågan skapas. I fallet då AIDS kopplades till kriminaliseringsramen innebar det visserligen att strategerna bakom lyckades få gehör för frågan (Erikson, 2011), men samtidigt tvingades acceptera att kopplingen, när den väl är gjord, kan bli svår att häva. AIDS-koppling kan därför få de oförutsedda konsekvenserna att prostituerade kvinnor stigmatiseras och ses som sjukdomsspridare. En annan möjlig följd är hårdare reglering som t.ex. obligatoriska hälsokontroller för prostituerade. Sådana konsekvenser beaktades inte av de aktörer som kopplade inramningen och sannolikt sågs sådana följder inte heller som önskvärda eftersom dessa aktörer syftade till att värna om de prostituerade kvinnorna (Erikson, 2011).

Begränsningar är ytterligare en oförutsedd konsekvens av strategisk inramning. De uppstår när en inramning förändras i strategiskt syfte för att tillfredsställa en annan aktör eller grupp av aktörer. Särskilt utvidgad inramning innebär en balans mellan aktörers vilja att slå vakt om sin ursprungliga tolkning av en fråga och deras önskan att förändra inramningen för att få ökat stöd från andra aktörer. En utvidgad inramning är därför ett strategiskt sätt att skapa koalitioner och ökat stöd, men de begränsar också aktörerna, eftersom den ursprungliga inramningen tonas ned och ofta förlorar i precision. Värdet av ramar som är allmänt hållna måste vägas mot nyttan av att samarbeta med flera aktörer. Den strategiska inramning som nämndes ovan, och som innebär att aktörerna gjorde kundkriminaliseringsramen mer öppen för att möjliggöra en koalition, var framgångsrik på så vis att den kriminalpolitiska ramen avancerade och institutionaliserades i officiella dokument: ett tillkännagivande från riksdagen och ett kommittédirektiv. Den utvidgade ramen var emellertid också begränsande. Koalitionen kunde bara samarbeta om vissa aspekter och förespråkarna av en kundkriminalisering var begränsade till att driva frågan om generell kriminalisering, utan att kunna precisera varken lösningen eller problemet närmare (Erikson, 2011). I förlängningen ledde detta till att totalkriminalisering (alltså kriminalisering av både den prostituerade kvinnan och kunden) blev en legitim idé. När Prostitutionsutredningen år 1995 något oväntat föreslog just detta fick kundkriminaliseringsförespråkarna mobilisera för att avvärja förslaget. Fallet visar att inramningar lever sitt eget liv när de väl har formulerats, men också att de påverkar aktörernas handlingsutrymme.

Slutdiskussion

Den här artikeln har presenterat ett nytt analytiskt ramverk för en dynamisk frameanalys. Ramverket består av tre komponenter som tillsammans syftar till att förstå politiska reformprocesser. Ramverket kan summeras i följande tabell.

Tabell 1. Ett ramverk för en dynamisk frameanalys

En dynamisk frameanalys

i) Idéer analyseras som inramningar i ett dynamiskt förändringsförlopp

Två tillvägagångssätt:

- a) **Att analysera inramningars innehåll:** Olika idéer om ett fenomen kartläggs och analyseras sedan i termer av inramningar innehållande en problembeskrivning, en orsaksberättelse och ett lösningsförslag
- b) **Att analysera inramningars grad av institutionalisering:** Graden av olika inramningars inflytande över tid och rum studeras i termer av inramningars institutionaliseringsprocess. Den består av fyra steg:
  - 1) En inramning når den politiska agendan
  - 2) Inramningen förfäktas av en koalition av aktörer
  - 3) Inramningen får officiellt erkännande
  - 4) Inramningen institutionaliseras i policy

ii) Idéers hindrande och möjliggörande funktion analyseras som mekanismer

Två mekanismer:

- a) **Institutionalisering**
- b) **Jurisdiktion**

iii) Aktörernas roll som delaktiga i meningsskapande policyprocesser analyseras

Tre inramningsstrategier:

- a) **Kopplad inramning**
- b) **Utvidgad inramning**
- c) **Jurisdiktionsinramning**

Två typer av oförutsedda konsekvenser av inramningsstrategier:

- a) **Rishtagande**
- b) **Begränsningar**

I artikeln har en analys av den politiska process som föregick införande av den svenska sexköpslagen fått illustrera hur den dynamiska frameanalysen kan användas. Tidigare analyser av fallet visar hur både förändringar av idéer och aktörers olika strategier varit betydelsefulla för utkomsten av den politiska processen. Lagen möjliggjordes till följd av succesiva förskjutningar av hur prostitutionsfrågan uppfattades, förskjutningar som alltmer gav uttryck för en kriminalpolitisk förståelse av fenomenet. För att vi som forskare ska förstå lagens

tillkomst var det nödvändigt att göra en analys av dessa idéförändringar, men även att se till de politiska aktörerna som var delaktiga i och drev frågan. Närmare bestämt var det en rad kvinnor från olika politiska partier som år efter år debatterade och drev frågan om kundkriminalisering. Gradvis lyckades de få genomslag för uppfattningen att prostitution var ett allvarligt jämställdhetsproblem. I takt med detta förändrades även aktörernas handlingsutrymme, något som också bidrog till att processen kunde ta den vändning den gjorde. Förespråkarna av kundkriminalisering fick möjlighet att bilda nya koalitioner och kunde i de senare debatterna diskutera förtjänsterna med en tolkning som gick i riktning mot kundkriminalisering, istället för att som i början försöka övertyga andra om att prostitution var ett jämställdhetsproblem. Motståndarna till kundkriminalisering påverkades också av de förändrade idéerna och anpassade sin argumentation därefter (Erikson, 2011).

I studiet av den komplexa interaktion som pågick mellan dessa idéskiften och de inblandade aktörerna har den dynamiska frameanalysens olika analytiska steg visat sig fruktbara: Den första komponenten synliggör de gradvisa idéförändringarna – märk väl att policy och lagstiftning ändrades högst marginellt under perioden, men likväl pågick en viktig förändring av hur prostitutionsfrågan skulle kunna uppfattas.

Den andra komponenten belyser hur idéförändringarna fick konsekvenser för policyaktörerna. Vissa strategier blev möjliga i takt med att en ny syn på prostitution institutionaliserades, samtidigt blev andra handlingsalternativ inaktuella. Vidare påverkades jurisdiktionstillhörigheten över prostitution – och därigenom vilka aktörer som ägde frågan – som en direkt följd av att ett nytt synsätt på prostitution fick genomslag.

Den tredje komponenten belyser inte bara hur aktörernas strategiska formulering av prostitutionsfrågan blev en bidragande faktor till framgång, utan uppmärksammar oss också på att strategierna ibland fick oanade konsekvenser, som i sin tur drev processen i en oväntad riktning.

Hur en fråga uppfattas och varför politiska aktörers handlande är betydelsefullt för att förstå tillkomsten av nya reformer har betonats i tidigare forskning. Det ramverk som presenteras i den här artikeln gör det emellertid möjligt att få fram *ytterligare* kunskap om relationen mellan policyidéer och aktörer genom att lyfta fram det ömsesidiga, dynamiska samspelet mellan olika idékomplex och enskilda beslutsfattare och aktivister. Dessutom visar jag att frameanalysen lämpar sig väl för att analysera politiska reformprocesser, ett område där den tidigare inte tillämpats.

Referenser

- Bacchi, C. L., 1999. *Women, Policy and Politics. The Construction of Policy Problems*. London: SAGE.
- Bacchi, C. L., 2000. "Policy as discourse: What does it mean? Where does it get us?", *Discourse: studies in the cultural politics of education*, 21(1), s. 45–57.
- Baumgartner, F. R., & Jones, B. D., 2002. "Positive and Negative Feedback in Politics", i F. R. Baumgartner & B. D. Jones (eds.), *Policy Dynamics*. Chicago: University of Chicago Press.
- Baumgartner, F. R., & Jones, B. D., 2012. "From There to Here: Punctuated Equilibrium to the General Punctuation Thesis to a Theory of Government Information Processing", *The Policy Studies Journal*, 40(1), s. 1–20
- Baumgartner, R. F., Green-Pedersen, C., & Jones, B. D., 2006. "Comparative studies on policy agendas", *Journal of European Public Policy*, 13(7), s. 959–974.
- Baumgartner, R. F., & Jones, B. D., 1991. "Agenda Dynamics and Policy Subsystems", *The Journal of Politics*, 53(4), s. 1044–1074.
- Benford, R. D., & Snow, D. A., 2000. "Framing Processes and Social Movements: An Overview and Assessment", *Annual Review of Sociology*, s. 611–639.
- Björnehed, E., 2012. *Ideas in Conflict. The effect of frames in the Nepal conflict and peace process*. Uppsala: Acta Universitatis Upsaliensis.
- Blyth, M. . 1997. "Any More Bright Ideas? The Ideational Turn of Comparative Political Economy", *Comparative Politics*, 29(1), s. 229–250.
- De Vreese, C. H., 2012. "New avenues for framing research", *American Behavioral Scientist*, 56(3), s. 365–375.
- Drake, L. E. and Donohue, W. A., 1996. "Communicative Framing Theory in Conflict Resolution", *Communication Research*, 23(3), s. 297–322.
- Entman, R. M., 1993. "Framing: Toward clarification of a fractured paradigm", *Journal of communication*, 43(4), s. 51–58.
- Erikson, J., 2011. *Strider om mening. En dynamisk frameanalys av den svenska sexköpslagen*. Uppsala: Acta Universitatis Upsaliensis.
- Erikson, J., 2012. "The Various 'Problems' of Prostitution – A Dynamic Frame Analysis of Swedish Prostitution Policy", i M. Coy (ed.), *Prostitution, Harm and Gender Inequality: Theory, Research and Policy*. Farnham, England and Burlington, USA: Ashgate.
- Erikson, J., 2015. "Ideas and actors in policy processes: Where is the interaction?", *Policy Studies*, 36(05), s. 451–467.
- Erikson, Josefina, 2017. *Criminalising the client. Institutional change, gendered ideas, and feminist strategies*. New York: Rowman and Littlefield International.
- Fischer, F., 2003. *Reframing public policy: discursive politics and deliberative practices: discursive politics and deliberative practices*. Oxford: Oxford University Press.
- Gamson, W. A., 1988. "Political discourse and collective action", *International social movement research*, 1(2), s. 219–44.
- Hacking, I., 1999. *The Social Construction of What?* Cambridge/London: Harvard University Press.
- Hajer, M., 1995. *The Politics of Environmental Discourse: Ecological Modernization and the Policy Process*. Oxford: Oxford University Press.
- Hajer, M., 2003. "A frame in the fields: policymaking and the reinvention of politics",

- i M. Hajer & H. Wagenaar (eds.), *Deliberative Policy Analysis: Understanding Governance in the Network Society*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Hall, P. A., 1993. "Policy paradigms, social learning and the state", *Comparative politics*, 25(3), s. 275–296.
- Hay, C., 2002. *Political Analysis. A Critical Introduction*. New York: Palgrave.
- Hay, C., 2006. "Constructivist Institutionalism", i R. A. W. Rhodes, S. A. Binder, & B. A. Rockman (eds.), *The Oxford Handbook of Political Institutions*. Oxford: Oxford University Press.
- Jones, M. D., & McBeth, M. K., 2010. "A Narrative Policy Framework: Clear Enough to Be Wrong?" *The Policy Studies Journal*, 38(2), s. 329–353.
- Kingdon, J. W., 2003. *Agendas, Alternatives and Public Policies* (2 ed.). New York: Longman Classics in Political Science.
- Kuhnberger, A., 1998. "The Influence of Framing on Risky Decisions: A Meta-analysis", *Organizational Behaviour and Human Decision Processes*, 75(1), s. 23–55.
- Levin, I. P., Schneider, S. L. & Gaeth, G.J., 1998. "All Frames Are Not Created Equal: A Typology and Critical Analysis of Framing Effects", *Organizational Behavior and Human Decision Processes*, 76 (2), s. 149–88.
- Mayntz, R., 2004. "Mechanisms in the Analysis of Social Macro-Phenomena", *Philosophy of the Social Sciences*, 34(2), s. 237–259.
- Mehta, J., 2011. "The Varied Roles of Ideas in Politics. From "Whether" to "How"", i D. Béland & R. H. Cox (eds.), *Ideas and Politics in Social Science Research*. Oxford: Oxford University Press.
- Mintz, A. & Redd, S. B., 2003. "Framing Effects in International Relations", *Synthese* 135(2), s. 193–213.
- Morris, A. D. & McClurg Mueller, C., 1992. *Frontiers in social movement theory*. New Haven: Yale University Press.
- Rein, M., & Schön, D. A., 1996. "Frame-Critical Policy Analysis and Frame-Reflective Policy Practice", *Knowledge and Policy: The International Journal of Knowledge Transfer and Utilization*, 9(1), s. 85–104.
- Rochefort, D. A., & Cobb, R. W., 1994. *The Politics of Problem Definition: Shaping the Policy Agenda*. Lawrence, Kan: University Press of Kansas.
- Sabatier, P. A., 1988. "An Advocacy Coalition Model of Policy Change and the Role of Policy-Oriented Learning Therein", *Policy Sciences*, 21(2–3), s. 129–68.
- Sabatier, P. A., & Jenkins-Smith, H. C., 1999. "The Advocacy Coalition Framework: An Assessment", i P. A. Sabatier (ed.), *Theories of the Policy Process*. USA: Westview Press.
- Schmidt, V. A., 2008. "Discursive Institutionalism: The Explanatory Power of Ideas and Discourse", *Annual Review of Political Science*, 11(1), s. 303–326.
- Schneider, A., & Ingram, H., 1993. "Social Construction of Target Populations: Implications for Politics and Policy", *The American Political Science Review*, 87(2), s. 334–347.
- Schneider, A., & Sidney, M., 2009. "What Is Next for Policy Design and Social Construction Theory?", *The Policy Studies Journal*, 37(1), s. 103–119.
- Scheufele, D.A., 1999. "Framing as a Theory of Media Effects", *Journal of Communication*, 49(1), s. 103–122.
- Schön, D. A., & Rein, M., 1994. *Frame Reflection. Toward the Resolution of Intractable Policy Controversies*. New York: Basic Books.

- Snow, D. A., & Benford, R. D., 1988. "Ideology, Frame resonance, and participant mobilization", *International Social Movement Research*, 1(1), s. 197–217.
- Snow, D. A., & Benford, R. D., 1992. "Master Frames and Cycles of Protests", i A. D. Morris & C. M. C. Mueller (eds.), *Frontiers in Social Movement Theory*. London: Yale University Press.
- Snow, D. A., E. Burke Rochford, J., Worden, S. K. & Benford, R. D., 1986. "Frame Alignment Processes, Micromobilization, and Movement Participation", *American Sociological Review*, 51(4), s. 464–481.
- Stone, D. A., 1989. "Causal Stories and the Formation of Policy Agendas". *Political Science Quarterly*, 104(2), s. 281–300.
- van Hulst, M., & D. Yanow, 2016. "From Policy "Frames" to "Framing" Theorizing a More Dynamic, Political Approach", *The American Review of Public Administration*, 46(1), s. 92–112.
- Vedung, E., & Klefbom, E., 2002. *Ozonhålet*. Malmö: Liber AB.
- Verloo, M., & Lombardo, E., 2007. "Contested Gender Equality and Policy Variety in Europe: Introducing a Critical Frame Analysis Approach", i M. Verloo (ed.), *Multiple Meanings of Gender Equality: A Critical Frame Analysis of Gender Policies in Europe*. Budapest: Central European University Press.
- Verloo, M., Lombardo, E. & Meier, P., 2009. *The Discursive politics of gender equality: stretching, bending, and policy-making*. London & New York: Routledge.